

اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان جنوبی

سری گزارش های تحلیلی اقتصاد استان خراسان جنوبی

عنوان گزارش

بررسی موانع و چالش سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی و ارائه راهکار های بهبود

معاونت اقتصادی - آذرماه ۱۴۰۰

به نام خدا

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش	بررسی موانع و چالش سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی و ارائه راهکار های بهبود
مجری	اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان جنوبی
مدیر طرح	محمد بهروزی
همکاران	حسین شرفی، محسن اسحاقی نسب، مجتبی رسولی
تاریخ انتشار	۱۴۰۰/۹/۲۲

فهرست مطالب

۴	چکیده
۵	مقدمه
۵	بیان مساله
۶	تعریف واژگان
۷	اهمیت و ضرورت انجام تحقیق
۸	پیشینه پژوهش
۹	مبانی نظری و مدل تحقیق
۱۲	یافته های تحقیق
۱۹	نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات
۲۱	منابع و مآخذ

فهرست جداول

۱۰	جدول ۱. نماگر ها و مولفه های سنجش شاخص امنیت سرمایه گذاری در کشور
۱۱	جدول ۲. حجم جامعه و نمونه لازم انتخابی سنجش شاخص امنیت سرمایه گذاری در استان
۱۴	جدول ۳. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مولفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه گذاری استان در سال های ۱۳۹۷ ، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹
۱۴	جدول ۴ - آسیب شناسی و چالش های سرمایه گذاری استان
۱۶	جدول ۵ - مسائل و مشکلات در حوزه مقررات زدایی و تسهیل امور سرمایه گذاری

فهرست نمودارها

۱۲	نمودار ۱. روند تغییرات شاخص ملی و استانی امنیت سرمایه گذاری
۱۳	نمودار ۲. نماگر های شاخص کل امنیت سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی طی سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

بررسی موانع و چالش سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی و ارائه راهکار های بهبود

چکیده

از نگاه سرمایه گذاران خارجی، امنیت سرمایه گذاری زمانی در کشور وجود دارد که موسسات برآورد کننده ریسک، آن کشور را امن اعلام کنند و این مهم زمانی محقق می شود که عناصری که به زعم آن ها موجب نا امنی در اقتصاد کشور شده است، از بین برود.

به دلیل ضرورت و اهمیت شناخت عوامل تاثیر گذار بر سرمایه گذاری داخلی و خارجی در استان خراسان جنوبی و نهایتاً بهبود محیط کسب و کار، در این پژوهش با استفاده از شاخص تحقق یافته امنیت سرمایه گذاری استان ها و موانع و مشکلات احصاء شده در مرکز خدمات سرمایه گذاری استان، عوامل تأثیر گذار بر وضعیت سرمایه گذاری استان طی ۱۲ فصل در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ بررسی و اولویت بندی شده اند. نتایج نشان می دهد از بین نماگرهای شاخص امنیت سرمایه گذاری استان، نماگر های ثبات اقتصاد کلان، عملکرد دولت و تعریف و تضمین حقوق مالکیت نامساعد ارزیابی شده اند. رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری، اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی، ثبات شاخص تورم مصرف کننده و نرخ رسیدگی به پرونده های قضایی به عنوان نامساعدترین مولفه های آماری و عمل مسئولان ملی به وعده های داده شده، عمل مسئولان محلی به وعده های داده شده، اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی و ثبات قیمت مواد اولیه به عنوان نامساعدترین مولفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی بوده اند. ایجاد بستر لازم جهت حضور بانک های خارجی در ایران جهت گسترش رقابت و کارایی در عرضه خدمات مالی، گسترش بانکداری بین المللی و منطقه ای با همکاری بانکهای دولتی و خصوصی ایران و مقررات زدایی و جلوگیری از وضع مقررات جدید مبنی بر رد قوانین و مقررات قبلی و پافشاری بر ثبات قوانین مشوق در عرصه فضای کسب و کار از دیگر راهکار های بهبود وضعیت سرمایه گذاری در استان خراسان جنوبی است.

کلمات کلیدی: سرمایه گذاری، امنیت سرمایه گذاری، محیط کسب و کار

نظریه پردازان رشد و توسعه اقتصادی عمده ترین متغیرهای تأثیرگذار بر سرمایه گذاری را مشخص کرده اند که اغلب آنها در ایجاد محیط امن و باثبات خلاصه می شود. یکی از مهم ترین دستاوردهای ۶ سال تدوین گزارش های پایش محیط کسب و کار کشور این بود که نشان داد مشکل اصلی اداره بنگاه در ایران در مرحله کنونی از توسعه یافتگی کشور، نه زیرساخت های فیزیکی نظیر جاده، برق و بندر، بلکه جنبه های نرم افزاری تولید و سرمایه گذاری است؛ یعنی عواملی نظیر ثبات اقتصاد کلان، شفافیت و پیش بینی پذیری اقتصاد، فقدان فساد و تضمین همه جانبه حقوق مالکیت (سیاح، ۱۳۹۵)؛ مؤلفه هایی که از مجموعه آنها به عنوان امنیت سرمایه گذاری یاد می شود.

منظور از امنیت سرمایه گذاری شرایطی است که در آن، متغیرهای اقتصاد کلان باثبات یا قابل پیش بینی باشد، حاکمیت قانون برقرار باشد و اعمال شود، قوانین و مقررات، تصمیم های مسئولان و رویه های اجرایی کشور باثبات باشند و به طور سهل و موثری اجرا شوند و در صورت ضرورت داشتن تغییر در هر یک از آنها، تغییرات قبلاً به اطلاع ذی نفعان برسد؛ همچنین اطلاعات موثر بر فعالیت های اقتصادی به طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد و نهاد های قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هر گونه نقض حقوق مالکیت شهروندان، با استفاده بدون اجازه از دارایی فیزیکی یا معنوی دیگران، برای هیچ کس اعم از شخص حقیقی و حقوقی از جمله مسئولان کشور، مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهاد های ذی صلاح، در کمترین زمان و بدون هزینه قابل توجهی، مال از دست رفته خود را به همراه خسارت مربوطه، دریافت کنند.

امنیت سرمایه گذاری به وضعیتی گفته می شود که سرمایه گذار اطمینان داشته باشد که اصل سرمایه و سود او در مقابل عوامل برونزا و خارج از کنترل او ایمن باشد و از ارزش آن کاسته نشود. عوامل خارج از کنترل سرمایه گذار و مؤثر بر سودآوری و ارزش سرمایه گذاری عبارتند از: سطح عمومی قیمت ها، عملکرد مدیریت دولتی، نظام پولی، ارزی، مالی، تجارت خارجی، مناطق آزاد، قوانین کار، تأمین اجتماعی و... (مظفری و رهبر، ۱۳۸۶). امروزه کارشناسان، مؤلفه های امنیت را در تمامی ابعاد سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی پیگیری می کنند و حتی بیش از امنیت سرمایه گذاری، عباراتی همچون امنیت در رسانه، امنیت در فضای مجازی، امنیت داده ها، امنیت در گردشگری و ... به وجود آمده اند (اسدلو و همکاران، ۱۳۹۲).

بیان مسأله

براساس قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷ شمسی هر شهروند ایرانی در صورتی که مال یا دارایی اش مورد تجاوز دیگری قرار گیرد می تواند با مراجعه به کلانتری و دستگاه قضایی با کمک و حمایت حکومت مال خود را باز پس گیرد و خسارت خود را جبران کند. از آن زمان تاکنون گویی مسئولان کشور چنین فرض کرده اند که امنیت سرمایه گذاری مردم ایران توسط قانون مدنی و نهاد های تاسیس شده برای اجرای آن (دادسراها، دادگاهها و نیروی انتظامی فعلی) تامین است و اگر اموال یکی از فعالان اقتصادی ایرانی مورد تعدی قرار گیرد او می تواند با مراجعه به پاسگاه و دادگاه، به راحتی حق خود را وصول کند. اما مشاهدات عینی و شواهد موجود نشان می دهد در فرایند مطالبه این حق، پیچیدگی هایی وجود دارد که فرض مورد اشاره را با چالش هایی جدی مواجه می کند.

شواهد و قرائن نشان می دهد حقوق مالکیت به معنای کلی حق شهروندان برای بهره مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش های قانونی یا هنجاری تصرف کرده اند، در کشور ما از طرف سایر مردم و حتی حکومت به حد کافی تضمین شده نیست و دارایی های فیزیکی و فکری شهروندان ایرانی توسط دیگر شهروندان و نیز حکومت مورد تعدی قرار می گیرد بدون اینکه امکان استیفای موثر، کم هزینه و سریع حق مورد تعدی وجود داشته باشد. هر چند تعدی به مالکیت عمومی و دولتی، ممکن است توسط سایر شهروندان نیز واقع شود، مانند موقوفه خواری، جنگل خواری، ساحل خواری و کوه خواری.

عدم تعهد به اجرای قرار دادهای کسب و کار از طرف دستگاه های اجرایی و دیگر شهروندان نظیر پرداخت وجه، چک یا تحویل مورد اجاره در موعد مقرر، اجرای تعهدات خدمات پس از فروش و ...، فرایند بسیار طولانی، پیچیده، وقت گیر و پر هزینه کشف و دادرسی و پیگیری حقوق مورد تعدی، بی تعهدی مسئولان به اجرای وعده های داده شده در قوانین، برنامه های انتخابی، سخنرانی ها، غیر قابل پیش بینی بودن تغییرات قوانین، مقررات و رویه های اجرایی، نظیر تعرفه های تجاری، بی ثباتی متغیر های اصلی اقتصاد کلان نظیر نرخ ارز، تورم، نرخ سود بانکی، وجود زمینه های فساد در روابط ماموران حکومت و فعالان اقتصادی، دخالت های قانونی و غیر قانونی ماموران حکومت در اداره بنگاه ها، قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات و دقیق نبودن حقوق فعالان اقتصادی و نحوه و هزینه استیفای آنها از مصادیق مشاهده شده تعدی به امنیت سرمایه گذاری می باشد که در سال های اخیر مرتباً به عنوان شکایت و مطالبه از سوی فعالان اقتصادی مطرح شده است.

لذا مسئله پژوهش وضعیت امنیت سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی چگونه است و چه راهکار های جهت بهبود آن در جذب و توسعه سرمایه گذاری در استان وجود دارد؟

تعاریف واژگان

سرمایه گذاری: یعنی خرید یک دارایی یا هر چیز دیگری به این امید که در آینده قیمت آن افزایش خواهد یافت و یا درآمدی را ایجاد خواهد کرد.

امنیت سرمایه گذاری: منظور از امنیت سرمایه گذاری شرایطی است که در آن، متغیرهای اقتصاد کلان باثبات یا قابل پیش بینی باشد، حاکمیت قانون برقرار باشد و اعمال شود، قوانین و مقررات، تصمیم های مسئولان و رویه های اجرایی کشور، باثبات باشند و به طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت داشتن تغییر در هریک از آنها، تغییرات قبلاً به اطلاع ذینفعان برسد؛ همچنین اطلاعات مؤثر بر فعالیتهای اقتصادی به طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد و نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه نقض حقوق مالکیت شهروندان، یا استفاده بدون اجازه از دارایی فیزیکی یا معنوی دیگران، برای هیچکس اعم از شخص حقیقی و حقوقی از جمله مسئولان کشور، مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای ذیصلاح، در کمترین زمان، مال از دست رفته خود را به همراه خسارت مربوطه، دریافت کنند.

کسب و کار: به هر نوع فعالیت تکرار شونده و مشروع اقتصادی از قبیل تولید، خرید و فروش کالا و خدمات به قصد کسب منافع اقتصادی گفته می شود.

محیط کسب و کار: به مجموعه عواملی گفته می شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه های اقتصادی موثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ...

حقوق مالکیت: حق شهروندان برای بهره مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روشهای قانونی یا هنجاری تصاحب کرده اند.

فعال اقتصادی: منظور از فعال اقتصادی در این پژوهش، همه اتباع ایران است که به سن ۱۸ سال رسیده اند و در یکی از حوزه های کاری از طریق قانونی یا بهنجار و عرف جامعه، بهطور مستمر مشغول کسب درآمد هستند.

ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه گذاری

امروزه ارتقای امنیت سرمایه گذاری و ارتباط و تأثیر مستقیم و غیرمستقیم آن بر اشتغال و رشد اقتصادی ثابت شده است، اما در کشور ما به این موضوع اهمیت مناسب داده نمی شود و حتی داده ها و اطلاعات روشنی درباره میزان و پراکندگی امنیت سرمایه گذاری و کمیت و کیفیت تعدی به حقوق مالکیت فعالان اقتصادی و کیفیت تضمین حقوق مالکیت آنها نیز وجود ندارند. محققان، هزینه های عدم امنیت اقتصادی و در نتیجه، امنیت سرمایه گذاری پایین را بسیار متنوع می دانند، شامل هزینه های مستقیم ناشی از وقوع ناامنی نظیر زیان و خسارت به دارایی ها، حقوق مالکیت، تولید، درآمد و سلامت، هزینه های غیرمستقیم ناشی از واکنش افراد به تهدید و ناامنی نظیر ریسک اعتباری بانکها و هزینه های غیرمستقیم ثانویه (عزتی و دهقانی، ۱۳۸۷) وجود این طیف متنوع و مؤثر از هزینه ها، آثار و پیامدهای ناامنی اقتصادی، اهمیت توجه به موضوع امنیت اقتصادی به طور کلی و امنیت سرمایه گذاری را به طور خاص نشان می دهد. در فقدان گزارشهای منظم و سنجش های مستمر مؤلفه های امنیت سرمایه گذاری، مسئولان اجرایی به خود حق می دهند به تعهداتشان در قرارداد با فعالان اقتصادی پایبند نباشند، مقررات و رویه های اجرایی را به طور غافلگیرکنندهای تغییر دهند، مصوبه هایی با ضمانت اجرایی اندک تصویب کنند، در برابر مطالبات فراقانونی مأموران تحت امرشان از فعالان اقتصادی، واکنش جدی و بازدارنده نشان ندهند و در پاسخگویی و شفافسازی حقوق فعالان اقتصادی تعلل کنند. با درجه پایین امنیت سرمایه گذاری در ایران، سرمایه گذاران تا حد زیادی برای فعالیت اقتصادی بی انگیزه خواهند شد و اهداف اصلی اقتصاد کلان یعنی رشد اقتصادی و اشتغال نیز به میزان تعیین شده در قوانین برنامه توسعه محقق نخواهد شد. برخی از اجزای امنیت سرمایه گذاری مانند تضمین حقوق مالکیت آنقدر اهمیت دارد که برخی از اقتصاددانان، آن را زیربنا و عامل اصلی رشد اقتصادی در غرب می دانند و معتقدند حقوق مالکیت به عنوان جزئی از امنیت سرمایه گذاری در فرآیند موفقیت اقتصادی غرب آن قدر اهمیت دارد که صاحب نظران معتقدند غرب زمانی از مرز رسیدن به سرمایه داری موفق عبور کرد که قوانین رسمی و گسترده مالکیت را تدوین کرد و فرآیند تبدیل مالکیت به سرمایه را آغاز کرد (دستو، ۱۳۸۷)

براساس مطالعه رهبر (۱۳۸۴) یک سرمایه گذار برای رسیدن به نقطه تصمیم گیری به منظور سرمایه گذاری می بایست از سود آوری فعالیت خود و حفظ مالکیت و عدم تعرض به سرمایه خود اطمینان حاصل نماید. همچنین بید آباد (۱۳۸۲) در مطالعه خود به این موضوع اشاره می نماید که سرمایه گذار قبل از تخصیص سرمایه خود به امر سرمایه گذاری سود و زیان آتی خود را مورد بررسی قرار می دهد، بطوری که وی تصمیم می گیرد که منابع خود را به چه فعالیت هایی اختصاص دهد که در کل دوره فعالیت پروژه حداکثر بازدهی را داشته باشد. از این منظر مؤلفه های اقتصادی در نوع سرمایه گذاری تاثیر گذار می باشند. بدین معنی که چنانچه چشم انداز آینده حاکی از امنیت سرمایه و ثبات اقتصادی باشد. سرمایه گذار به سمت سرمایه گذاری فیزیکی و بلند مدت سوق پیدا خواهد کرد و در صورت عدم امنیت سرمایه گذاری و بی ثباتی اقتصادی سرمایه گذاریهای خدماتی، احتکاری و معاملاتی شکل خواهد گرفت.

در خصوص امنیت اقتصادی قاسمیان در بررسی خود با عنوان نگاهی به مفهوم امنیت اقتصادی و نقش آن در توسعه اقتصادی امنیت اقتصادی را به معنای فراهم کردن یک نظام حقوقی، اجتماعی و سیاسی تعریف می کند که بر اساس آن طرحهای سرمایه گذاری از ابتدا تا پایان دوره بهره برداری بدون اخلاص و آشفتگی به فعالیت خود ادامه دهند. همچنین فرح پور (۱۳۸۴) در مطالعه خود به این موضوع اشاره می کند که کشورهای نظیر کره جنوبی، مالزی، هنگ کنگ و سایر کشورهای شرق آسیا علیرغم عدم برخورداری مناسب از منابع انسانی، طبیعی و ثبات سیاسی اما با اتکا به امنیت اقتصادی و تثبیت سیاستهای کلان اقتصادی در سه دهه اخیر از نظر رشد اقتصادی، کاهش فقر و افزایش رفاه، موفقیت های چشمگیری حاصل کردند. دسترسی آسان و کم هزینه به عوامل تولید از جمله منابع مالی، بستر سازی راهبردی (فرصتهای موجود و بالقوه شناسایی و راهکارهای استفاده از فرصتها و تبدیل تهدیدها به فرصتها تبیین گردد) و اصلاح یا حذف قوانین و مقررات مزاحم سرمایه گذاری از جمله مؤلفه های دیگر ورود سرمایه گذاران به فعالیت در بخش های تولیدی می باشد.

سعادت مهر، مسعود (۱۳۹۰) در این مقاله، تابع سرمایه گذاری خصوصی به منظور بررسی تاثیر امنیت بر سرمایه گذاری در ایران، برآورد شده است. این تحقیق، برای دوره زمانی ۱۳۶۳-۱۳۸۷ به کمک مدل خود توزیع با وقفه گسترده انجام شده است. نتایج نشان داد که امنیت سرمایه گذاری هم در بلند مدت و هم در کوتاه مدت تاثیر معنی داری بر سرمایه گذاری در ایران دارد. این تاثیر در بلند مدت بیشتر از کوتاه مدت است. به طوری که یک واحد افزایش در نرخ ریسک، به طور متوسط در کوتاه مدت و بلند مدت به ترتیب باعث کاهش سرمایه گذاری به میزان ۰/۴۲ و ۱/۸۸ میلیارد ریال می شود. نتایج مدل تصحیح خطا نشان داد که ایجاد یک تغییر در متغیرهای تاثیر گذار بر سرمایه گذاری، بعد از گذشت یک سال و نیم به طور کامل اثر خود را بر سرمایه گذاری در اقتصاد ایران نشان می دهد.

شاه آبادی، ابوالفضل؛ نظریور، محمدنقی؛ مهرگان، نادر؛ جعفری، مهدی (۱۳۹۵) در مقاله تاثیر امنیت سرمایه گذاری بر تجهیز منابع مالی در بازار سرمایه ایران پرداختند نتایج مطالعه نشان می دهد امنیت سرمایه گذاری تاثیر مثبت و معناداری بر تجهیز منابع مالی در بازار سرمایه دارد. همچنین متغیرهای توسعه بازار سهام، اختلاف بازدهی بازار

سهام نسبت به بازارهای رقیب و نرخ پس‌انداز تاثیر مثبت و معناداری بر تجهیز منابع مالی در بازار سرمایه دارند، در حالی که توسعه بخش بانکی تاثیر منفی و معناداری بر تجهیز منابع مالی در بازار سرمایه دارند. مظفری و رهبر برای کمیکردن امنیت سرمایه‌گذاری و ساختن شاخص برای آن، مؤلفه‌های بین‌المللی ارزیابی کننده امنیت سرمایه‌گذاری را طی پرسشنامه‌ای به قضاوت سیاست‌گذاران خبره اقتصادی کشور گذاشته و نشان دادند که ۱۰ مؤلفه ثبات دولت، میزان فساد در دولت، شکاف میان عملکرد دولت و انتظارات مردم، کیفیت دستگاه اداری، میزان پاسخگویی دولت در برابر مردم، میزان حاکمیت نظم و قانون، خطر بی‌اعتنایی به قراردادهای و مصادره سرمایه‌ها، خطر تنش‌های قومی، خطر درگیری داخلی، خطر درگیری خارجی به‌طور معناداری بر سرمایه‌گذاری در ایران طی سالهای مورد بررسی (اوایل دهه ۱۳۸۰) مؤثر بوده است.

چغازری (۱۳۹۳) در تبیین «الزامهای راهبردی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران»، امنیت سرمایه‌گذاری را در سایه فراهم شدن هفت شرط دانسته است: ثبات اقتصادی (نرخ ارز، تورم، رشد و...) ثبات و کارآیی سیاست‌های اقتصادی، ثبات سیاسی، ثبات و کارآیی قانون عوامل اجتماعی و فرهنگی، کارآمدی بازارهای مالی و عوامل برونزا نظیر تحریم‌ها یا عوامل طبیعی نظیر خشکسالی، سیل، زلزله و بحران‌های مالی جهانی. وی معتقد است که هرکدام از این عوامل می‌تواند سرمایه‌گذاری را به خطر بیندازد.

مبانی نظری و مدل تحقیق

امروزه با روشن شدن نقاط ضعف جریان اقتصاد متعارف در توضیح روندهای سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی، موضوع امنیت اقتصادی، فضای سرمایه‌گذاری و امنیت سرمایه‌گذاری مورد توجه محافل پژوهشی و سیاستگذار قرار گرفته است. دارنده سرمایه هنگام اتخاذ تصمیم برای سرمایه‌گذاری به دو اطمینان نیاز دارد. نخست اطمینان از سودآوری قابل قبول پروژه‌های که به‌وسیله سرمایه او تأمین مالی می‌شود و دوم اطمینان از عدم تعرض اقتصادی، سیاسی، نظامی، حقوقی، فرهنگی و... به سرمایه او که اکنون به صورت ساختمان، ماشین آلات و... درآمد است (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۳). اقتصاددانان نهادگرای جدید بر این باورند که نهاد مالکیت همگام با رشد و توسعه جوامع تکامل یافته است و بازارهای اعمال مالکیت در جوامع پیشرفته، بیشتر و در جوامع عقب مانده، کمتر است آنها این پدیده را بر اساس مفهوم هزینه مبادله توضیح داده اند. در اقتصادهایی که حق مالکیت تضمین شده تر و قابل استیفاتر است، هزینه مبادله نیز به همان نسبت کمتر است (حسین زاده بحرینی، ۱۳۸۲)

امنیت کالایی عمومی است که برخورداری از آن همانند هر کالا مستلزم صرف هزینه است، با وجود این، به دلیل زیان های ناشی از عدم امنیت که به دلیل از دست دادن فرصت‌های جذب سرمایه متوجه اقتصادها می شود، کشورها معمولاً برای دستیابی به آن حداقل تا زمان دستیابی به سطحی معقول از امنیت اقتصادی، خود را درگیر تحلیل هزینه فایده نمی کنند (جعفری صمیمی و اختیاری، ۱۳۸۷).

از نگاه سرمایه‌گذاران خارجی، امنیت سرمایه‌گذاری زمانی در کشور وجود دارد که موسسات برآورد کننده ریسک، آن کشور را امن اعلام کنند و این مهم زمانی محقق می‌شود که عناصری که به زعم آن‌ها موجب نا امنی در اقتصاد کشور شده است، از بین برود. ۱۰ عامل سازنده ریسک که در تعیین شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در نظر گرفته می

شوند شامل ثبات دولت، فساد در دولت، حاکمیت نظم و قانون، پاسخگویی دولت در برابر مردم و نهاد های دموکراتیک، خطر بی اعتنایی به قراردادهای و مصادره سرمایه گذاری های بخش خصوصی توسط دولت، شکاف میان انتظارات مردم و عملکرد اقتصادی دولت، خطر بروز تنش های قومی، خطر بروز درگیری های داخلی، خطر بروز درگیری های خارجی و کیفیت و استحکام دستگاه اداری هستند.

تغییر نرخ قیمت ها، تحولات خارجی و بحران های داخلی و بین المللی در قلمرو محاسبات نرخ ریسک قرار می گیرند. علاوه بر نرخ ریسک سرمایه گذاری، عوامل دیگری نیز وجود دارد که سرمایه گذاری خصوصی در ایران را تحت تأثیر قرار می دهد. وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر و مزاحم و تعدد قوانین، بروکراسی پیچیده اداری، ایجاد محدودیت براساس برخی از آیین نامه ها و دستورالعمل ها، مبهم بودن بعضی از مفاد قانون، تغییر مداوم در ضوابط و دستورالعمل ها از جمله این موارد هستند.

امنیت سرمایه گذاری به وضعیتی گفته می شود که سرمایه گذار اطمینان داشته باشد که اصل سرمایه و سودآور در مقابل عوامل برونزا و خارج از کنترل او ایمن باشد و از ارزش آن کاسته نشود. عوامل خارج از کنترل سرمایه گذار و مؤثر بر سودآوری و ارزش سرمایه سرمایه گذار عبارتند از: سطح عمومی قیمت ها، عملکرد مدیریت دولتی، نظام پولی، ارزی، مالی، تجارت خارجی، مناطق آزاد، قوانین کار و تأمین اجتماعی (مظفری و رهبر، ۱۳۸۶).

امنیت سرمایه گذاری در شرایطی به طور کامل برقرار می شود که متغیرهای اقتصاد کلان (نرخ تورم، نرخ ارز و...) باثبات یا قابل پیش بینی باشد، قوانین و مقررات و رویه ها و تصمیمات اجرایی باثبات، برای همه شفاف و قابل درک باشد و به طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت تغییر، تغییرات شان در زمان معقولی پیش از اجرا به اطلاع ذی نفعان برسد، همچنین سلامت اداری برقرار باشد و اطلاعات مؤثر بر فعالیت های اقتصادی به طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد، جان و مال همه شهروندان از تعرض مصون باشد، حقوق مالکیت برای همه دقیق تعریف و تضمین شده باشد، نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه استفاده خودسرانه و بدون اجازه از دارایی های فیزیکی یا فکری دیگران، برای هیچ کس مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای قضایی و انتظامی با کمترین هزینه و در کوتاه ترین زمان، مال از دست رفته خود را به همراه خسارت مربوط، دریافت کنند و در آخر اینکه فرهنگ وفای به عهد و صداقت در مراکز اقتصادی رایج باشد.

مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی با استفاده از ابزار پرسشنامه و بر اساس ترکیبی از «ادارک سنجی» فعالان اقتصادی سراسر کشور از وضعیت ۲۱ مؤلفه پیمایشی^۱ و نیز داده های آماری^۲ امنیت سرمایه گذاری ایران بصورت فصلی مورد پایش قرار می دهد. نماگر ها و مؤلفه های سنجش شاخص امنیت سرمایه گذاری در جدول ذیل نشان داده شده است. ۲۱ مؤلفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه گذاری شامل اعتماد به دستگاه قضایی برای احقاق به موقع و منصفانه حق دعاوی تجاری و مالی، سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی، تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی، ثبات قیمت مواد اولیه، ثبات و پیش

^۱ - Survey Data

^۲ - Hard Data

بینی پذیری قوانین و مقررات، ثبات و پیش بینی پذیری رویه های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی)، روشن و غیر قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب و کار، توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار، دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیم های مسئولان، میزان شیوع رشوه در ادارات، اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی، وجود کلاهبرداری و تقلب در بازار، میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار، وفای به عهد در اجرای قراردادهای توسط دولت، عمل مسئولان ملی به وعده های داده شده، عمل مسئولان محلی به وعده های داده شده، سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین الات)، سرقت یا استفاده غیر مجاز از علائم تجاری یا مالکیت معنوی، سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات، اختلال در کسب و کار بر اثر تحریم های جدید خارجی و حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه گذار می باشد.

جدول ۱. نماگر ها و مولفه های سنجش شاخص امنیت سرمایه گذاری در کشور

ردیف	نماگر	عنوان مؤلفه	نوع مؤلفه
۱	تعریف و تضمین حقوق مالکیت	۱- اعتماد به دستگاه قضایی برای احقاق به موقع و منصفانه حق دعاوی تجاری و مالی	پیمایشی
		۲- سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی	پیمایشی
		۳- تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی	پیمایشی
		۴- اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی	آماري
		۵- رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری	آماري
		۶- نرخ رسیدگی به پرونده های قضایی (درصدی از ورود)	آماري
		۷- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)	آماري
۲	ثبات اقتصاد کلان	۱- ثبات قیمت مواد اولیه	پیمایشی
		۲- ثبات شاخص تورم مصرف کننده	آماري
		۳- ثبات نرخ ارز	آماري
۳	ثبات و پیش بینی پذیری مقررات و رویه های اجرایی	۱- ثبات و پیش بینی پذیری قوانین و مقررات (مصوبه مجلس یا هیئت دولت یا وزار)	پیمایشی
		۲- ثبات و پیش بینی رویه های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی)	پیمایشی
		۳- روشن و غیر قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب و کار	پیمایشی
		۴- ثبات مسئولان استانی	آماري
۴	شفافیت و سلامت اداری	۱- توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار	پیمایشی
		۲- دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیم های مسئولان	پیمایشی
		۳- میزان شیوع رشوه در ادارات	پیمایشی
		۴- اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی	پیمایشی
۵	فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی	۱- وجود کلاهبرداری و تقلب در بازار	پیمایشی
		۲- میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار	پیمایشی
		۳- وفای به عهد در اجرای قراردادهای توسط دولت	پیمایشی
		۴- عمل مسئولان ملی به وعده های داده شده	پیمایشی
		۵- عمل مسئولان محلی به وعده های داده شده	پیمایشی
		۶- تعداد پرونده های خیانت در امانت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)	آماري

آماري	۷- تعداد پرونده های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزارنفر جمعیت)	۶	مصونیت جان و مال شهروندان
آماري	۸- درصد چک های برگشتی		
آماري	۹- تعداد پرونده های کلاهبرداری (به ازای هر ۱۰۰ هزارنفر جمعیت)		
پیمایشی	۱- سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین الات)		
پیمایشی	۲- سرقت یا استفاده غیر مجاز از علائم تجاری یا مالکیت معنوی		
آماري	۳- سرقت مستوجب تعریض (به ازای هر ۱۰۰ هزارنفر جمعیت)		
آماري	۴- تصرف عدوانی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)		
آماري	۵- مزاحمت ملکی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)		
آماري	۶- ضرب و جرح عمدی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)		
آماري	۷- تعداد تصادفات منجر به فوت یا جرح (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)	۷	عملکرد دولت
آماري	۸- ضریب نفوذ بیمه		
پیمایشی	۱- سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات		
پیمایشی	۲- اختلال در کسب و کار بر اثر تحریم های جدید خارجی		
پیمایشی	۳- حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه گذار		

مأخذ: مرکز پژوهش ها مجلس شورای اسلامی

یافته های تحقیق

در پیمایش امنیت سرمایه گذاری، جامعه آماری، همه فعالان اقتصادی در دسترس در نظر گرفته شده و فعالان اقتصادی مشارکت کننده به روش نمونه گیری طبقه بندی انتخاب و تعداد نمونه ها از جامعه فعالان اقتصادی با استفاده از جدول مورگان مشخص گردیده است.

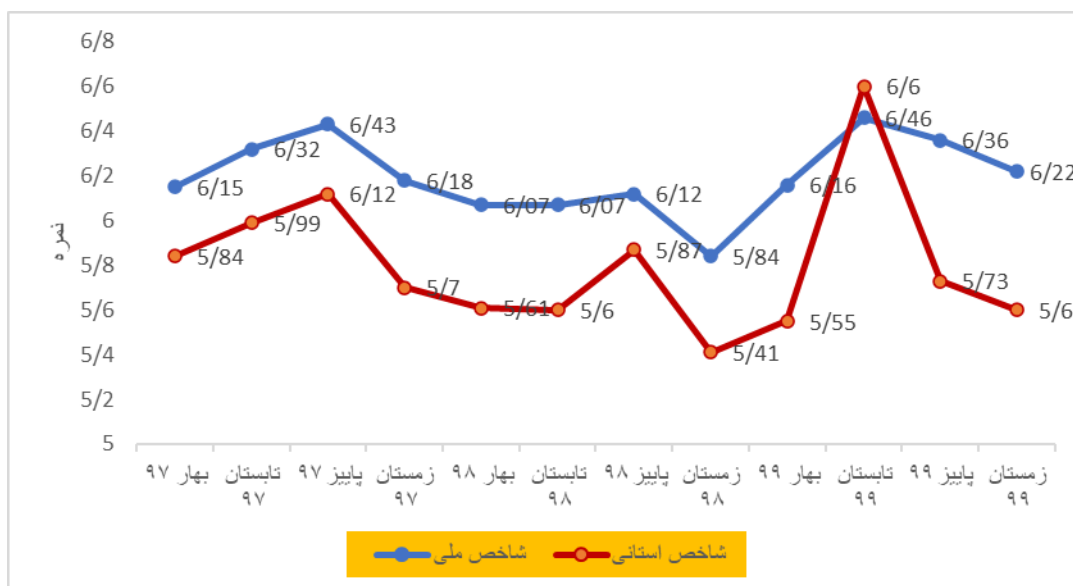
جدول ۲. حجم جامعه و نمونه لازم انتخابی سنجش شاخص امنیت سرمایه گذاری در استان

فصل	حجم جامعه	حجم نمونه	پاسخ دریافتی قابل قبول
بهار ۱۳۹۷	۵۰۵۴	۳۵۷	۸۳
تابستان ۱۳۹۷	۵۰۵۴	۳۵۷	۱۱۱
پاییز ۱۳۹۷	۵۰۵۴	۳۵۷	۱۴۲
زمستان ۱۳۹۷	۵۰۵۴	۳۵۷	۱۱۷
بهار ۱۳۹۸	۵۰۵۴	۳۵۷	۸۰
تابستان ۱۳۹۸	۵۰۵۴	۳۵۷	۹۸
پاییز ۱۳۹۸	۵۰۵۴	۳۵۷	۶۷
زمستان ۱۳۹۸	۳۱۳۶۹	۳۷۹	۴۰۴
بهار ۱۳۹۹	۳۱۳۶۹	۳۷۹	۲۳۰
تابستان ۱۳۹۹	۳۱۳۶۹	۳۷۹	۳۷۲
پاییز ۱۳۹۹	۳۱۳۶۹	۳۷۹	۴۳۵
زمستان ۱۳۹۹	۳۱۳۶۹	۳۷۹	۵۲۰

مأخذ: مرکز پژوهش ها مجلس شورای اسلامی

روند تغییرات شاخص ملی و استانی امنیت سرمایه‌گذاری طی ۱۲ فصل در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ بر اساس مطالعات مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی در نمودار ۱ نشان داده شده است. شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری از نمره ۶.۱۵ (۱۰ بدترین حالت) در فصل بهار ۱۳۹۷ به نمره ۶.۲۲ در فصل زمستان ۱۳۹۹ رسیده است. شاخص ملی در فصل زمستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل بهار ۱۳۹۷، ۱ درصد افزایش یافته است. شاخص استانی امنیت سرمایه‌گذاری از نمره ۵.۸۴ در فصل بهار ۱۳۹۷ به نمره ۵.۶ در فصل زمستان ۱۳۹۹ رسیده است. شاخص استانی در فصل زمستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل بهار ۱۳۹۷، ۴ درصد کاهش یافته است که نشان دهنده بهبود شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در این فصل می باشد. شاخص استانی امنیت سرمایه‌گذاری طی ۱۲ فصل تنها در فصل تابستان ۱۳۹۹ (نمره ۶.۶) بالاتر از میانگین کشوری (نمره ۶.۴۶) بوده است و در بقیه فصول همواره بهتر از شاخص ملی بوده است. در سال ۱۳۹۷ نمره شاخص امنیت سرمایه‌گذاری استان ۵.۹۱ بوده که این شاخص به ۵.۶۲ در سال ۱۳۹۸ رسیده و سپس در سال ۱۳۹۹، نمره شاخص امنیت سرمایه‌گذاری استان به ۵.۸۷ رسیده است که نسبت به سال گذشته نامساعد تر ارزیابی شده است. استان خراسان جنوبی در سال ۱۳۹۹ رتبه اول شاخص امنیت سرمایه‌گذاری را در بین استان ها به خود اختصاص داده است.

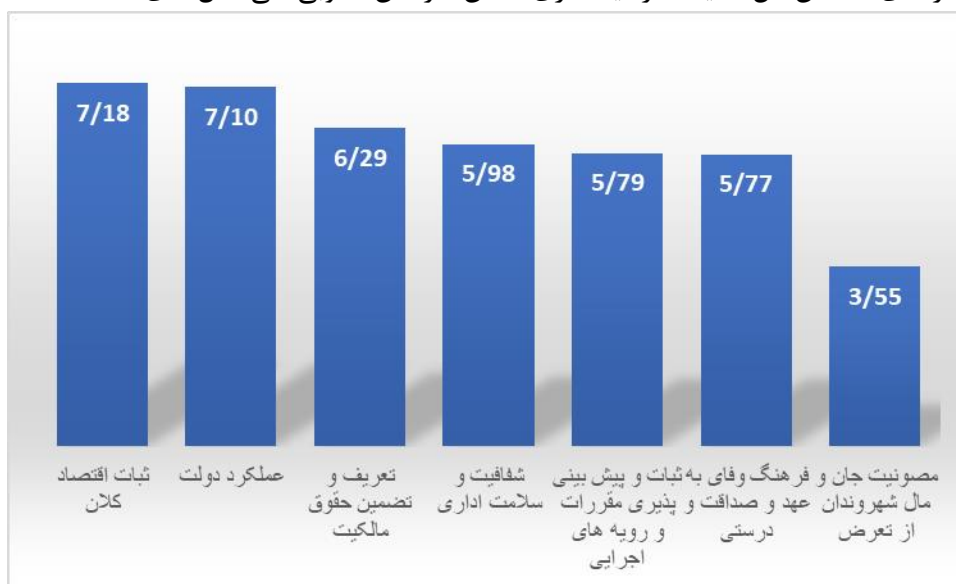
نمودار ۱. روند تغییرات شاخص ملی و استانی امنیت سرمایه‌گذاری

مأخذ: مرکز پژوهش ها مجلس شورای اسلامی

ارزیابی نماگر های شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری استان خراسان جنوبی طی سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ در نمودار ۲ نشان داده شده است. میانگین نمره استان در نماگر ثبات اقتصاد کلان ۷.۱۸، تعریف و تضمین حقوق مالکیت ۶.۲۹، شفافیت و سلامت اداری ۵.۹۸، عملکرد دولت ۷.۱۰، فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی ۵.۷۷، ثبات و پیش بینی پذیری مقررات و رویه های اجرایی ۵.۷۹ و مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض ۳.۵۵ محاسبه شده است. طی ۱۲ فصل در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ از بین ۷ نماگر امنیت سرمایه‌گذاری، نماگر های ثبات اقتصاد کلان، عملکرد دولت و تعریف و تضمین حقوق مالکیت نامساعد ارزیابی شده اند.

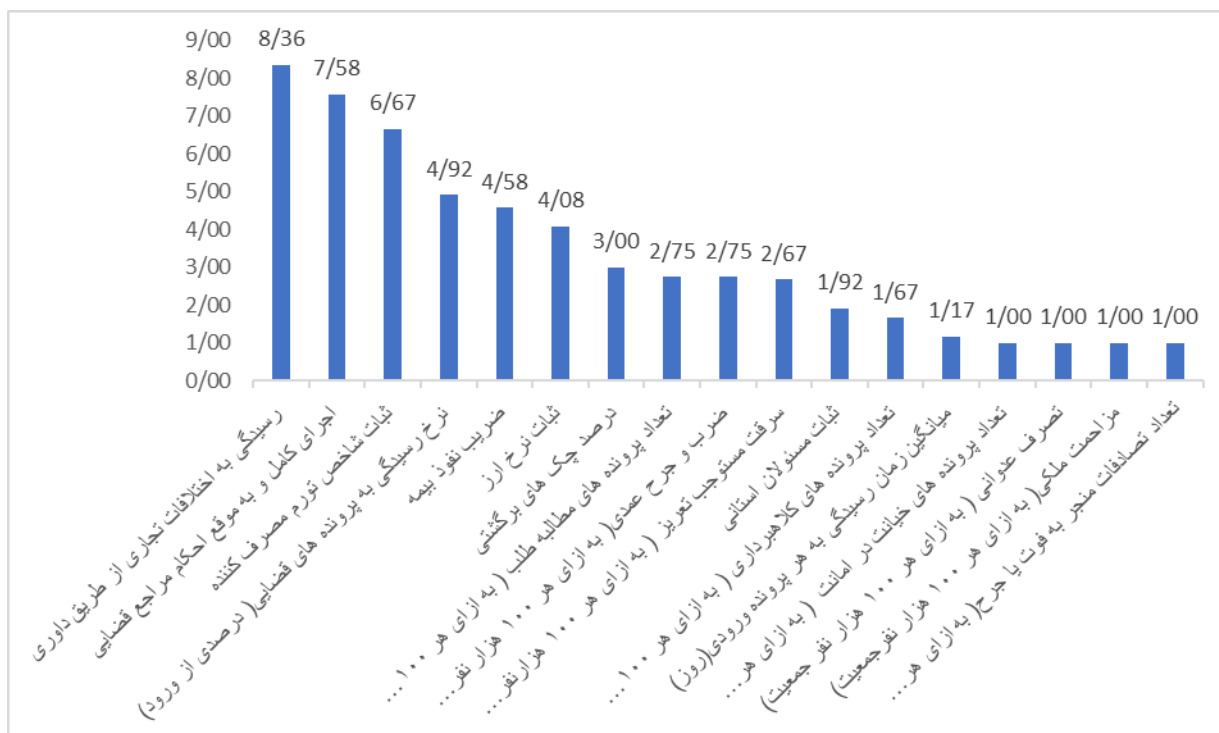
نمودار ۲. نماگر های شاخص کل امنیت سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی طی سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

مأخذ: محاسبات محقق

ارزیابی مولفه آماری شاخص امنیت سرمایه گذاری استان طی ۱۲ فصل در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ در نمودار ۳ نشان داده شده است. سه مولفه رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری با میانگین نمره ۸.۳۶، اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی با نمره ۷.۵۸ و ثبات شاخص تورم مصرف کننده با نمره ۶.۶۷ به عنوان نامساعدترین مولفه های آماری شاخص امنیت سرمایه گذاری استان ارزیابی شده اند.

نمودار ۳. ارزیابی مولفه آماری شاخص امنیت سرمایه گذاری استان طی سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

مأخذ: محاسبات محقق

ارزیابی شاخص امنیت سرمایه گذاری استان از منظر فعالان اقتصادی استان (مولفه های پیمایشی) طی ۱۲ فصل در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ در جدول نشان داده شده است. مولفه های عمل مسئولان ملی به وعده های داده شده با نمره ۸.۲۷، عمل مسئولان محلی به وعده های داده شده با نمره ۷.۹۴، اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی با نمره ۷.۸۲ و ثبات قیمت مواد اولیه با نمره ۷.۶۲ به عنوان نامساعد ترین مولفه های پیمایشی امنیت سرمایه گذاری از دیدگاه فعالان اقتصادی بوده اند.

جدول ۳. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مولفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه گذاری استان در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

ردیف	مولفه	نمره
۱	عمل مسئولان ملی به وعده های داده شده	۸.۲۷
۲	عمل مسئولان محلی به وعده های داده شده	۷.۹۴
۳	اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی	۷.۸۲
۴	ثبات قیمت مواد اولیه	۷.۶۲
۵	حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه گذار	۷.۴۶
۶	وفای به عهد در اجرای قراردادهای توسط دولت	۷.۳۸
۷	سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات	۷.۳۲
۸	ثبات و پیش بینی پذیری رویه های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی)	۷.۱۸
۹	میزان شیوع رشوه در ادارات	۶.۹۹
۱۰	تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی	۶.۷۵
۱۱	ثبات و پیش بینی پذیری قوانین و مقررات	۶.۷۲
۱۲	روشن و غیر قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب و کار	۶.۵۱
۱۳	اختلال در کسب و کار بر اثر تحریم های جدید خارجی	۶.۴۹
۱۴	اعتماد به دستگاه قضایی برای احقاق به موقع و منصفانه حق دعاوی تجاری و مالی	۶.۴۴
۱۵	سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی	۶.۲۶
۱۶	دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیم های مسئولان	۵.۷۴
۱۷	میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار	۵.۵۴
۱۸	وجود کلاهبرداری و تقلب در بازار	۴.۶۵
۱۹	سرقت یا استفاده غیر مجاز از علائم تجاری یا مالکیت معنوی	۴.۳۰
۲۰	توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار	۴.۰۴
۲۱	سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین الات)	۳.۵۲

منبع : پژوهش ها مجلس شورای اسلامی

جدول ۴ - آسیب شناسی و چالش های سرمایه گذاری استان

ردیف	آسیب شناسی و چالش های سرمایه گذاری	پیشنهادهای و نظرات
۱	عدم تفویض اختیارات لازم از سوی دستگاه های ملی به مدیران استانی برای حل مشکلات سرمایه گذاران از جمله صدور و تمدید روادید و اعطای اقامت به سرمایه گذاران خارجی	تفویض اختیار صدور روادید به نمایندگی وزارت امور خارجی و تفویض اختیار تمدید روادید و صدور پروانه اقامت به پلیس مهاجرت و گذرنامه استان با تایید مراکز خدمات سرمایه گذاری استان ها
۲	تعدد سامانه های صدور مجوز و سردرگمی سرمایه گذاران (به طو مثال ثبت نام و صدور کد فراگیر اتباع خارجی در سامانه های سازمان امور مالیاتی و سازمان ثبت اسناد بصورت جداگانه و با کد فراگیر متفاوت انجام می شود و مشکلاتی ایجاد نموده است).	یکسان سازی سامانه های صدور کد فراگیر اتباع خارجی و حذف سامانه های زائد
۳	مشکلات نقل و انتقال سرمایه خارجی از جمله: - عدم امکان انتقال سرمایه از طریق سیستم بانکی - هزینه بالای ورود سرمایه از طریق صرافی های مجاز - فرآیند طولانی انتقال پول توسط صرافی های بانک - (عدم ارائه رسید ورود ارز توسط صرافی ها - نگرانی سرمایه گذاران خارجی از بلوکه شدن سرمایه در حین انتقال به بانک های ایرانی - عدم افتتاح حساب بانکی برای سرمایه گذاران خارجی در برخی از کشورها - عدم وجود زیرساخت های نقل و انتقالات بانکی در کشور افغانستان	- تسهیل شرایط ورود سرمایه توسط سرمایه گذاران خارجی و پیش بینی سایر روش ها از قبیل تهاتر و ورود ماشین آلات و مواد اولیه شرکت های داخلی - پیگیری درخصوص تسهیل و تسریع در ورود سرمایه خارجی توسط وزارت امور خارجه با همکاری سازمان سرمایه گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران - الزام کشور افغانستان به ایجاد زیرساخت های انتقال پول از طریق سیستم بانکی
۴	عدم انجام وظایف محوله توسط دستگاه های متولی در خصوص صدور مجوز و استعلامات سرمایه گذاری و نبود یک دستگاه نظارتی جهت تأکید بر انجام وظایف اصلی (عدم پیگیری جدی مسائل و مشکلات در بخش های اقتصادی توسط دستگاه مرتبط)	شاخص اختصاصی تحت عنوان « حمایت و هدایت سرمایه گذاری» در ارزیابی عملکرد مدیران و دستگاه های اجرایی مرتبط در استان توسط استانداری تعریف گردیده و عملکرد دستگاه های اجرایی مورد پایش قرار گیرد.
۵	عدم تعیین وظایف و اختیارات برای دفاتر هماهنگی امور سرمایه گذاری و اشتغال استانداری ها و موازی کاری با مراکز خدمات سرمایه گذاری استان ها و عدم تعیین دستگاه متولی در حوزه رسیدگی به درخواست های سرمایه گذاری داخلی و نبود یک کانون واحد جهت مراجعه سرمایه گذاران داخلی	پیشنهاد می شود دفاتر هماهنگی امور سرمایه گذاری و اشتغال استانداری، بعنوان مرجع رسیدگی به درخواست های سرمایه گذاری داخلی و رفع مشکلات واحدهای تولیدی استان ها تعیین گردند و پیگیری به منظور تسریع در تصویب آیین نامه اصلاحی مراکز خدمات توسط هیأت محترم وزیران بطوری که مشکلات مرتفع و کارائی افزایش یابد، صورت پذیرد.

ردیف	آسیب شناسی و چالش های سرمایه گذاری	پیشنهادهای و نظرات
۶	عدم هماهنگی دستگاه های ملی و استانی با مراکز خدمات سرمایه گذاری استان ها جهت هرگونه پذیرش هیئت های اقتصادی خارجی و اعزام هیئت های اقتصادی استان به خارج که با هدف جذب سرمایه گذاری خارجی می باشد.	هرگونه پذیرش هیئت های اقتصادی خارجی و اعزام هیئت های اقتصادی استان به خارج که با هدف جذب سرمایه گذاری خارجی می باشد باید با هماهنگی مرکز خدمات سرمایه گذاری خارجی صورت پذیرد.
۷	عدم صدور به موقع روادید به سرمایه گذاران خارجی تبعه کشور افغانستان به منظور پیگیری اخذ مجوزهای سرمایه گذاری توسط وزارت امور خارجه	- همکاری نهادهای مرتبط با سرمایه گذاران خارجی از جمله اداره امور کنسولی وزارت امور خارجه و پلیس مهاجرت و گذرنامه به منظور تسریع در فرآیند صدور روادید و اقامت اتباع خارجی
۸	وجود اختلافات بین سرمایه گذاران و ادارات مالیاتی در نحوه محاسبه مالیات بر ارزش افزوده و طولانی شدن فرآیند رسیدگی	تسریع در فرآیند رسیدگی به پرونده مالیاتی شرکت های خارجی
۹	در حوزه صادرات با توجه به دستورالعمل برگشت ارز حاصل از صادرات، محدودیت هایی برای سرمایه گذاران خارجی وجود دارد.	برقراری امکان تهاتر تعهد ارزی سرمایه گذاران خارجی از طریق ورود ماشین آلات و مواد اولیه شرکت های داخلی
۱۰	جرایم بالای عدم تمدید روادید در مهلت قانونی که بعضا بدلیل طولانی شدن فرآیند انجام مکاتبات به منظور تمدید می باشد.	بخشودگی جرایم اتباع دارای مجوز سرمایه گذاری خارجی
۱۱	فرآیند طولانی ورود موقت و شماره گذاری ماشین آلات، عدم وجود سامانه صدور پلاک گذر موقت در استان	پیگیری درخصوص تسهیل فرآیند تمدید گذر موقت و پلاک گذاری ماشین آلات وارداتی، تسریع در اخذ مجوز تبدیل ورود موقت به دائم، الکترونیکی کردن فرآیند و تفویض اختیار به استان ها از جمله استان خراسان جنوبی درخصوص تمدید گذر موقت و پلاک گذاری ماشین آلات وارداتی پروژه های سرمایه گذاری

منبع: مرکز خدمات سرمایه گذاری استان

جدول ۵ - مسائل و مشکلات در حوزه مقررات زدایی و تسهیل امور سرمایه گذاری

ردیف	موضوع/مشکل در حوزه مقررات زدایی و تسهیل امور سرمایه گذاری	بند یا استناد قانونی	راه کار و پیشنهاد اجرایی
۱	عدم تفویض اختیار بررسی و تأیید گزارشات ارزیابی زیست محیطی واحد های مشمول مطالعات ارزیابی زیست محیطی به کارگروه ارزیابی استانی	ماده ۲ آیین نامه ارزیابی زیست محیطی مصوب شماره ۴۵۸۸۰/ت/۲۱۴۲۸۷ مورخ ۹۰/۱۱/۳ هیئت محترم وزیران	اصلاح مصوبه شماره ۴۵۸۸۰/ت/۲۱۴۲۸۷ مورخ ۹۰/۱۱/۳ و تفویض اختیار بررسی و تأیید گزارشات ارزیابی زیست محیطی واحد های مشمول مطالعات ارزیابی زیست محیطی به کارگروه ارزیابی استانی جهت <u>کلیه</u> پروژه

ردیف	موضوع/مشکل در حوزه مقررات زدایی و تسهیل امور سرمایه گذاری	بند یا استناد قانونی	راه کار و پیشنهاد اجرایی
			های مشمول ارزیابی
۲	طبق ماده ۴ تصویب نامه طرح توسعه و تسهیل سرمایه گذاری توسعه ای در مناطق غرب و شرق کشور (شماره ۲۰/۷۵۹-ر-س/ت/۴۵۷۹۲ ک مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۲)، اختیارات وزارت جهاد کشاورزی در خصوص واگذاری اراضی بیش از ۵ هکتار برای اجرای طرح های غیرکشاورزی به شورای برنامه ریزی و توسعه استان های مناطق موضوع این تصویب نامه واگذار شده است.	تصویب نامه ۷۹۲۵۹/۲۸۴۹-ت/مورخ ۱۳۹۰/۴/۱۵، ماده ۲، موضوع آیین نامه نصاب اراضی قابل واگذاری به فعالیت های مختلف در خارج از حریم شهرها و روستاها	صدور جواز تأسیس، موافقت اصولی و واگذاری زمین به طرح های صنعتی که امکان استقرار در شهرک ها و نواحی صنعتی را ندارند صرفاً با توافق فیمابین وزارت متبوع و وزارت جهاد کشاورزی امکان پذیر است، که این امر ارجاع پرونده های مربوطه به مرکز و طولانی شدن زمان و فرآیند سرمایه گذاری را در پی دارد.
۳	عدم پوشش حمایت های لازم از واحدهای تولیدی کوچک و متوسط که به دلایل مختلف امکان سرمایه گذاری مشترک در قالب شخصیت حقوقی را ندارند	قانون اصلاح قانونی مالیات های مستقیم، ماده ۱۳۲	تسری معافیت مالیاتی موضوع ماده ۱۳۲ اصلاحی قانون مالیات های مستقیم به اشخاص حقیقی
۴	عدم شمول معافیت کلیه کارگاه های تولیدی، صنعتی و فنی از پرداخت سهم بیمه کارفرمایان با حداکثر ۵ نفر کارگر	تبصره ۳ آیین نامه اجرایی قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایان مصوب ۱۳۶۲/۲/۲۸	۱- اصلاح تبصره ۳ و حذف تبصره ۵ قانون مذکور و افزایش شمول معافیت مذکور به کلیه کارگاه های کارگاه های تولیدی، صنعتی و فنی حداکثر ۵ نفر کارگر اعم از کارگاه های تولیدی، کارخانجات و معادن ۲- در مناطق کمتر توسعه یافته واحدهای تولیدی تا ۱۰ نفر کارگر از سهم بیمه کارفرما معاف گردند.
۵	عدم شمول معافیت بیمه کارگر و کارفرما و کارگاه های دارای مجوز رسمی از نظام صنفی کشاورزی	ماده ۶۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)	اجرای کامل مفاد ماده ۶۳ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت توسط سازمان تأمین اجتماعی
۶	تبعیض و عدم شمول مزایای به شهرستان بیرجند و بخش مرکزی شهرستان قاینات علیرغم شمول موضوع به برخی مراکز استان و شهرستان ها با وضعیت مطلوب تر و عدم وجود تعرفه های ترجیحی ممتاز جهت استفاده از تسهیلات صندوق توسعه ملی در شهرستان بیرجند و بخش مرکزی شهرستان قاینات	نظام نامه ضوابط و شرایط اعطاء تسهیلات ارزی و ریالی مصوب جلسه ۹۳/۴/۱۷ هیأت امنای صندوق توسعه ملی - بخش الف - بند «ی»:	افزودن استان خراسان جنوبی به فهرست استان های موضوع بند «ی» نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی و ریالی مصوب جلسه ۹۳/۴/۱۷ هیأت امنای صندوق توسعه ملی
۷	واحدهای تولیدی برای اخذ تسهیلات سرمایه در گردش جدید با محدودیت مواجه شده و می بایست کلیه تسهیلات دریافتی قبلی اعم از تسهیلات	مصوبه مورخ ۹۶/۰۳/۲۷ هیأت امنای صندوق توسعه ملی	استفاده مجدد افراد حقیقی و حقوقی از منابع تسهیلاتی سرمایه در گردش صندوق توسعه ملی تنها منوط به تسویه تسهیلات

ردیف	موضوع/مشکل در حوزه مقررات زدایی و تسهیل امور سرمایه گذاری	بند یا استناد قانونی	راه کار و پیشنهاد اجرایی
	سرمایه ای و سرمایه در گردش را تسویه نمایند که این موضوع، تأمین سرمایه در گردش واحدها را با مشکلاتی مواجه نموده است.		اخذ شده سرمایه در گردش قبلی از محل این منابع صندوق می باشد.

منبع: مرکز خدمات سرمایه گذاری استان

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

نتایج شاخص امنیت سرمایه گذاری استان طی ۱۲ فصل در سال های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نشان می دهد از بین نماگرهای شاخص امنیت سرمایه گذاری استان، نماگر های ثبات اقتصاد کلان، عملکرد دولت و تعریف و تضمین حقوق مالکیت نامساعد ارزیابی شده اند. رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری، اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی، ثبات شاخص تورم مصرف کننده و نرخ رسیدگی به پرونده های قضایی به عنوان نامساعدترین مولفه های آماری و عمل مسئولان ملی به وعده های داده شده، عمل مسئولان محلی به وعده های داده شده، اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی و ثبات قیمت مواد اولیه به عنوان نامساعدترین مولفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی بوده اند. جهت ارتقای شاخص امنیت سرمایه گذاری استان پیشنهادات ذیل ارائه می گردد:

- ایجاد بستر لازم جهت حضور بانک های خارجی در ایران جهت گسترش رقابت و کارایی در عرضه خدمات مالی.
- گسترش بانکداری بین المللی و منطقه ای با همکاری بانکهای دولتی و خصوصی ایران
- مقررات زدایی و جلوگیری از وضع مقررات جدید مبنی بر رد قوانین و مقررات قبلی و پافشاری بر ثبات قوانین مشوق در عرصه فضای کسب و کار
- کاهش مدت زمان و تسهیل در فرآیندهای شروع کسب و کار و جلوگیری از تعدد ایجاد سامانه های الکترونیکی خدماتی مجوزها و استعلامات و تغییرات متعدد آن که باث سرگردانی سرمایه گذاران شده است از طریق ایجاد پنجره واحد صدور مجوزها و استعلامات فضای کسب و کار (از جمله ثبت شرکت، استعلامات واگذاری زمین، کدفرگیر اتباع خارجی، روادید و...)
- شفاف سازی در سیاستگذاری دولت از طریق تصویب قواعد مشخص جهت تعیین و تغییر متغیر های کلیدی اقتصادی نظیر نرخ ارز، نرخ بهره، قیمت انرژی، نرخ تعرفه ها و ...
- اجتناب از تعیین دستوری نرخ سود تسهیلات بانکی
- فعال کردن نمایندگی های خارج از کشور و تنظیم روابط خارجی برپایه تولید و صادرات
- ثبات و تک نرخی کردن ارز و لغو مصوبه دولت در خصوص پیمان سپاری ارزی و برگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور؛

- تصویب قوانین و فراهم کردن زمینه اجرای مواد ۳ و ۲۴ قانون بهبود محیط کسب و کار در خصوص اعمال نظر تشکل های اقتصادی قبل از تدوین قوانین و مقررات و ضرورت اطلاع رسانی تغییر سیاست ها و مقررات اقتصادی قبل از اجرا از طریق رسانه ها؛
- اصلاح و متناسب سازی قوانین و مقررات کسب و کار منجمله قوانین مالیاتی، قوانین واگذاری زمین و با شرایط استان محروم خراسان جنوبی؛
- افزایش نقش شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان در تسهیل شرایط دریافت مجوز از طریق شناسایی قوانین، مقررات و روبه های مغل کسب و کار در بخش های اقتصادی و اصلاح آن توسط هیئت مقررات زدایی کشور؛
- ایجاد پنجره واحد الکترونیکی ملی و الزام کلیه نهادها و سازمانها مبنی بر ارائه خدمت در چارچوب پنجره واحد؛
- بروز رسانی و اصلاح قوانین، مقررات، آیین نامه اجرایی و دستور العمل اجرایی مرتبط با صدور مجوز های کسب و کار و در این خصوص.
- تغییر رویکرد نظام مجوز دهی از نظارت های پیشین به نظارت های پسین و افزایش نظارت ها بعد از اعطای مجوز فعالیت و حین فعالیت بنگاه ها؛
- ایجاد فضای رقابتی در توسعه کسب و کار ها از طریق رفع ممنوعیت های صدور مجوز، که موضوع مغایر با تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح مواد ۱ و ۶ و ۷ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی که بیان می کند صادرکنندگان مجوز کسب و کار اجازه ندارند به دلیل اشباع بودن بازار از پذیرش تقاضا یا صدور مجوز کسب و کار امتناع کنند.
- توسعه و تکمیل زیرساخت های سرمایه گذاری اعم از آب، برق و گاز، حمل و نقل و گمرکی در استان؛
- کاهش تعرفه های برق، گاز، آب و ... برای بنگاه های مستقر در مناطق کم برخوردار و اقدام لازم جهت جبران خسارت وارده به بنگاه ای اقتصادی در نتیجه تصمیم های مقطعی دولت در خصوص قطع خدمات؛
- تدوین مشوق های سرمایه گذاری در بخش های اقتصادی توسط مدیران دستگاه های اجرایی استان ویژه اجرای طرح های سرمایه گذاری اولویت دار استان.
- تشکیل کارگروهی جهت بررسی دلایل عدم اجرای مصوبات ستاد های تسهیل و رفع موانع تولید و سرمایه گذاری.
- تسهیل روش های وثیقه گذاری جهت بهره مندی بنگاه های اقتصادی استان از تسهیلات قانونی ؛
- متنوع سازی تأمین مالی بنگاه های اقتصادی استان با استفاده از ابزار های نوین مالی مثل بازار سرمایه، صکوک، اوراق رهنی، اوراق آتی، اوراق مشتقه، گواهی سپرده، صندوق پروژه و ؛
- اختصاص اعتبار ویژه به منظور تشکیل نهادهای بازاریابی و برند سازی با حمایت دولت، بخش خصوصی و دانشگاه های استان.
- ایجاد دادگاه و شعبی از دادگاه ها مختص رسیدگی به شکایت های تجاری و سرمایه گذاری در استان.

- بهبود فرآیند حل اختلاف و منازعات زمین بین دو بنگاه تجاری در استان.
- اصلاح ساختار و روند دادگاه در رسیدگی به پرونده ها در راستای بهبود شاخص الزام آور بودن اجرای قراردادهای
- تمرکز حساب شرکت ها و سرمایه گذاران در داخل خود استان جهت افزایش منابع مالی؛
- الزام کلیه بانکها به رعایت ضوابط و دستورالعمل های بانک مرکزی در خصوص نرخ سود سپرده (ابزار الزام آور برای اجرا وجود ندارد)
- استقرار دفاتر مالی و بیمه ای شرکت ها در راستای جلوگیری از فرار پرتفوی و سرمایه ها و نقدینگی به کلان شهر ها

منابع و مأخذ

- تهرانی، ایمان (۱۴۰۰) گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۹، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۷۸۵۹، آبان ماه ۱۴۰۰.
- تهرانی، ایمان (۱۳۹۹) گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۸، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۷۱۹۲، مهر ماه ۱۳۹۹.
- تهرانی، ایمان (۱۳۹۸) گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری در سال ۱۳۹۷، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۲۲۰۱۶۸۳۵، دی ماه ۱۳۹۸.
- سیاح، سیدامیر، تهرانی، ایمان، احمدیان، مریم، مرکزالمیری، احمد (۱۳۹۷) سنجش امنیت سرمایه گذاری در ایران (چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها)، ویرایش اول، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.
- سیاح، سیدامیر، تهرانی، ایمان، گزارش پایش امنیت سرمایه گذاری به تفکیک استانها و حوزه های کاری، بهار ۱۳۹۷، تابستان ۱۳۹۷، پاییز ۱۳۹۷، زمستان ۱۳۹۷، بهار ۱۳۹۸، تابستان ۱۳۹۸، پاییز ۱۳۹۸، زمستان ۱۳۹۸، بهار ۱۳۹۹، تابستان ۱۳۹۹، پاییز ۱۳۹۹، زمستان ۱۳۹۹، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.
- محمدحسین، حسین زاده بحرینی و سیدسعید، ملک الساداتی، موانع نهادی سرمایه گذاری و کسب و کار در ایران، پژوهشنامه بازرگانی، تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹.
- سعادت مهر، مسعود (۱۳۹۰) در این مقاله، تابع سرمایه گذاری خصوصی به منظور بررسی تاثیر امنیت بر سرمایه گذاری در ایران.
- شاه آبادی، ابوالفضل؛ نظریور، محمدنقی؛ مهرگان، نادر؛ جعفری، مهدی (۱۳۹۵) در مقاله تاثیر امنیت سرمایه گذاری بر تجهیز منابع مالی در بازار سرمایه ایران.
- گزارش پایش ملی محیط کسب و کار ایران تابستان ۱۳۹۹، مرکز پژوهش های اتاق ایران، دوره ۱۶ مهر ۱۳۹۹.

- کمیته تخصصی بهبود فضای کسب وکار، اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان خراسان جنوبی سال ۱۳۹۹.
- مرکز خدمات سرمایه گذاری استان خراسان جنوبی